

پرتوی از فضایل حضرت زهرا در
تفسیر روای حجابیه

تفسیر روض الجنان
پیوسته کتاب اخراج

سید محمود خسروانی شریعتی

فهرست :

- مقدمه
- حضرت فاطمه و توبه حضرت آدم
- حدیث کساء و حضرت فاطمه
- مباهله و حضرت فاطمه
- پیوند ملکوتی
- حضرت فاطمه زهرا سیده النساء العالمین
- حضرت محمد و فاطمه
  - حضرت فاطمه مادر امامان
  - خانه فاطمه
  - محبت حضرت محمد و اطاعت فاطمه
  - فاطمه و سجود پیامبر
  - فاطمه زهرا و اندوه پیامبر اکرم
  - دوستی فاطمه
  - فاطمه و نوازش یتیم
  - حجاب حضرت زهرا

• حضرت و فاطمه

- یاری و پرستاری فاطمه
- دعای حضرت محمد
- شبه‌ای از فضایل حضرت علی و فاطمه
- پیوستن دو دریا
- حضرت فاطمه خاتون قیامت

مقدمه

فاطمه زهرا علیها السلام دختر پیامبر اکرم، سیمای پرفروغ ایمان، نمونه روشن تقوا، و اسوه تمام عیار زن مسلمان است. در فضیلت آن بانوی بزرگوار نویسندگان مذاهب اسلامی روایتها آورده‌اند که هر یک بیانگر گوشه‌ای از عظمت روحی آن نور مبین و گوهر ثمین است. مسلمانان نیک نهاد عموماً و شیعیان شیفته جان خصوصاً عشق محمد و آل محمد را پیوسته در سویدای دل نهفته داشته‌اند. در طول قرون با دل و جان به خاندان رسالت عشق ورزیده و جلوه‌های این مهرورزی را با خامه اخلاص رقم زده‌اند.

از جمله عالم نامور شیعه حسین بن علی بن محمد بن احمد الخزاعی در تفسیر روض الجنان و روح الجنان فی تفسیر القرآن علاوه بر مطالب متنوع لغوی، فقهی، کلامی، ادبی در فضیلت خاتون دو جهان حضرت صدیقه کبری روایتها آورده است، همچنین ذکر و نقل روایت از امامان «امام علی، امام حسن، امام حسین، علی بن الحسین، ابوجعفر محمد بن علی، جعفر بن محمد الصادق، علی بن موسی الرضا علیهم السلام» [۱] در تفسیر گرانقدر کشف الاسرار و عدة الابرار بیانگر علاقه و گرایش ابوالفضل رشیدالدین میبیدی به آن انوار پاک است. در این جا برای نشان دادن هم‌آوایی مفسران شیعی و سنی در ذکر مناقب و فضایل حضرت فاطمه، به عنوان نمونه شواهدی از دو تفسیر فوق ارائه می‌گردد.

[۱] رکنی، محمد مهدی، جلوه‌های تشیع در تفسیر کشف الاسرار؛ یادنامه علامه امینی به اهتمام سید جعفر

شهیدی، محمدرضا حکیمی، تهران، مؤسسه انجام کتاب، ۱۳۶۱، ص ۱۶۵-۲۳۰.

حضرت فاطمه و توبه حضرت آدم

می‌دانیم که اندیشه جاودانگی به قدمت حیات بشر است. نخستین وسوسه شیطان نیز از همین روزنه و بدین شکل صورت می‌پذیرد که ابتدا شیطان با سوگند خود را خیرخواه آدم و حوا می‌نمایاند [۱] و سپس سبب نهمی پروردگار را از نزدیک شدن به شجره خلد، فرشته شدن یا جاودانگی آن دو القا می‌کند [۲] چون آن دو مبتلا به ترک مندوب شدند توبه کردند و ندای «ربنا ظلمنا» از جان برآوردند تا رحمت حق در کسوت «کلمات» [۳] و تماثیل نور متجلی شد. در این باب صاحب تفسیر عظیم روض الجنان چنین آورده است: «چون خدای تعالی آدم را بیافرید و حیات در او آفرید... بر ساق عرش اشباحی و تماثیلی از نور دید که بر بالای سر هر یک نوشته بود: محمد و علی و فاطمه و الحسن و الحسين. آدم گفت: بار خدایا پیش از من بر صورت من خلقی آفریدی؟ گفت: نه. گفت: اینان که‌اند؟ گفت: فرزندان تو‌اند ولولاهم لما خلقتک و اگر نه ایشانندی تو را خود نیافریدی. گفت: بار خدایا گرامی بندگانند بر تو. گفت: ای آدم این نامها یاد گیر تا در وقت درماندگی مرا به این نامها بخوانی تا فریادت رسم. آدم این نامها یاد گرفت. چون این ترک مندوب کرد و خواست تا از آن توبه کند، گفت: بار خدایا به حق محمد صلی الله علیه و آله و علی علیه السلام و فاطمه علیها السلام و الحسن علیه السلام و الحسين علیه السلام به حق این بزرگان که توبه من قبول کنی. خدای تعالی توبه آدم قبول کرد فهذه هی الکلمات». [۴].

علمای اهل سنت همانند علمای شیعه به دوستی اهل بیت مباهات کرده و در این خصوص به روایات متعدد استناد کرده‌اند. زمخشری در تفسیر کشاف ذیل آیه‌ای که مودت ذوی القربی را اجر رسالت شمرده، (شوری ۲۳) حدیث مفصلی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل می‌کند که مطلع آن چنین است: «من مات علی حب آل محمد مات شهیدا». [۵] از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نیز سؤال شد محبت چه کسانی به موجب آیه «قل لا اسئلكم علیه

اجرا الا المودة فی القربی» (شوری ۲۳) بر ما واجب شده؟ حضرت بیان فرمودند: علی علیه السلام و

فاطمه علیها السلام و ابناهما». [۶].

[۱] سوره اعراف/۲۱.

[۲] سوره اعراف /۲۰.

[۳] سوره بقره /۳۷.

[۴] الخزاعی النیشابوری، حسین بن علی بن محمد بن احمد، روض الجنان و روح الجنان فی تفسیر القرآن به

تصحیح محمد جعفر یاحقی، محمد مهدی ناصح، بیست جلد، بنیاد پژوهشهای اسلامی، مشهد، ۱۳۷۱، ج ۱،

ص ۲۲۸.

[۵] جارالله محمود بن عمر الزمخشری، الکشاف، بیروت، دارالکتب العربی، ربیع الاول، ۱۳۶۶، ج ۶، ص ۲۲۰.

[۶] ابوالفضل رشیدالدین میبیدی، کشف الاسرار و عدةالابرار، به اهتمام علی اصغر حکمت، ده جلد، دانشگاه تهران،

۱۳۳۱-۱۳۳۹، ج ۹، ص ۲۳.

حدیث کساء و حضرت فاطمه

مراد از اهل بیت در آیه تطهیر (سوره احزاب/۳۳) پنج تن آل عباست در این خصوص قول پیامبر که از منابع اهل

سنت نیز نقل شده است کافی است که فرمود: «این آیه درباره من و علی و حسن و حسین و فاطمه نازل شده

است» [۱] میبیدی نقل می کند که: «رب العالمین منت می نهد بر مصطفی عربی که خواست ما و حکم ما آن است که

اهل بیت تو پاک باشند از هر چه آرایش خلقت است و اوساخ بشریت تا «از خانه به کدخدای ماند همه چیز».

الطیبات للطیبین والطیبون للطیبات و در همان تفسیر از قول ام سلمه آورده است: چون آیه تطهیر نازل شد

«فارسل رسول الله الى فاطمة و علي والحسن والحسين فقال هؤلاء اهل بيتي» [۲] در تفسیر روض الجنان هم می‌خوانیم: «رسول -علیه السلام- حسن علیه السلام را بر دست راست خود نشاند و حسین را بر دست چپ و علی را و فاطمه را در پیش روی، آن گه گلیمی خیبری بر ایشان افکند و گفت: اللهم لكل نبی اهل و هؤلاء اهلی، در حال خدای تعالی این آیت فرستاد «.. انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت و یطهرکم تطهیرا» [۳]. با وجود قدر و شان عظیم ام سلمه و تایید نیک‌نهادی او توسط پیامبر از همراهی با پنج تن منع می‌شود ولی جبرئیل با حسن قبول «انت منا» [۴] با نورانیتی مضاعف به ملکوت پرواز می‌نماید و در آسمانها می‌نازد و فخر می‌کرد و می‌گفت: «من مثلی وانا فی السماء طاووس الملائکة و فی الارض من اهل بیت محمد» یعنی چون من کیست که در آسمان رئیس فرشتگانم و در زمین از اهل بیت محمد خاتم پیغامبرانم؟» [۵].

[۱] سید عبدالحسین شرف‌الدین، الکلمة الغرا فی تفضیل الزهراء، ترجمه محمد بیدارفر، انتشارات الزهراء، تهران،

۱۳۶۲، ص ۵۰.

[۲] ابوالفضل رشیدالدین میبیدی، همان کتاب، ج ۸، ص ۴۵.

[۳] الخزاعی النیشابوری، همان کتاب، ج ۱۵، ص ۴۱۹.

[۴] محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، یکصدوده جلد، دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۳، ج ۱۷، ص ۲۶۲.

[۵] ابوالفضل رشیدالدین میبیدی، همان کتاب، ج ۲، ص ۱۵۱.

مباهله و حضرت فاطمه

چون سران مسیحی شهر نجران از قبول حقیقت سرباز زدند و بر این پندار که عیسی علیه السلام فرزند خداست پای فشردند به پیامبر اکرم وحی شد تا با آنان مباهله کند، ماجرای مباهله با حضور باشکوه پیامبر و چهار نور پاک به شرح زیر صورت پذیرفت:

«حضرت پیامبر و علی و حسنین از پیش می‌رفتند و فاطمه -علیها السلام- بر اثر ایشان می‌رفت تا به صحرا شدند. ترسایان بیامدند و اسقف ایشان از پیش ایستاد. اسقف گفت: اینان که اند از محمد. گفتند: آن برنا پسر عم و داماد اوست بر دخترش و آن زن دختر اوست و آن کودکان دخترزادگان اویند. اسقف به ترسایان نگرید و گفت: بنگرید که محمد چگونه واثق است که به مباهله فرزندان و خاصگان خود را آورده است. از مباهله او حذر کنید که اگر نه مکان قیصر بودی من اسلام آوردمی، رویها دیدم که اگر از خدا بخواستندی تا کوهها را از جای برکند اجابت کردی». [۱].

رشیدالدین فضل‌الله میبیدی در ذیل آیه مبارکه: «فقل تعالوا ندع ابنائنا و ابناکم و نساائنا و نساائکم و انفسنا

و انفسکم» (آل عمران ۶۱) ماجرای مباهله را چنین یاد می‌کند:

«آن روز که حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله برای مباهله به صحرا رفتند دست حسن و حسین علیهما السلام را گرفته و فاطمه علیها السلام و علی علیه السلام از پس ایشان به راه افتادند «رسول ایشان را با پناه خود گرفت و کلیم بر ایشان پوشانید و گفت: اللهم ان هؤلاء اهلی، جبرئیل آمد و گفت: یا محمد و انا من اهلکم چه باشد یا محمد اگر مرا بپذیری و در شمار اهل بیت خویش آری؟ رسول صلی الله علیه و آله گفت: یا جبرئیل و انت منا». [۲].

[۱] الخزاعی النیشابوری، همان کتاب، ج ۴، ص ۳۶۳.

[۲] ابوالفضل رشیدالدین میبیدی، همان کتاب، ج ۲، ص ۱۴۷ و ۱۵۱.

پیوند ملکوتی

ازدواج سیده عالم یعنی پیوند نور با نور و انتقال زهره زهرا علیها السلام از بیت نبوت به منزل امامت در واقع سرآغاز ظهور انوار پاک یازده گوهر تابناک برج امامت بود که باشکوهی الهی در زمین و شوری ملکوتی در آسمان برگزار گردید. در فضیلت حضرت علی علیه السلام بر دیگر خواستگاران فاطمه علیها السلام پیامبر اکرم فرمود: «لولا علی لم یکن لفاطمه کفو». [۱].

پیام ملکوتی همسری حضرت علی و فاطمه را فرشته‌ای شگرف به نام محمود به رسول اکرم رسانید. پیامبر پرسید: «یا محمود چه کار را آمده‌ای؟ گفت: جئتک لتزویج النور من النور. آمده‌ام تا نور را به نور دهی. گفتم: آن نور کدام است که او را به نور دهم. گفت: تزویج فاطمه من علی فاطمه علیها السلام را به علی علیه السلام دهی که خدای تعالی این عقد را در آسمان بیست». [۲].

آن گاه فرمان آمد، ای مقربان درگاه ای خاصگیان پادشاه سوره «هل اتی علی الانسان» برخوانید. ایشان همه به آوازی دلربای و الحان طرب‌فزای سوره «هل اتی» خواندن گرفتند و درخت طوبی بر خود بلرزید و در بهشت گوهر و مروارید و حله‌ها باریدن گرفت». [۳].

روز بعد از ازدواج وقتی زنان قریش برای تهنیت آمدند حضرت فاطمه جامه‌ای فاخر بر تن داشت که آنان متحیر بماندند گفتند: «یا فاطمه این حله از کجا آوردی که همانا در دنیا نباشد و ما ندیدیم و نشنیده؟ گفت: هذا من عندالله از نزد خداست». [۴].

رشیدالدین فضل‌الله میبیدی در پیوند همسری حضرت علی‌علیه‌السلام با حضرت فاطمه‌علیها‌السلام سخنان زیر را نیز می‌افزاید: فرشته‌ای فصیح به نام راحیل بر منبری سپید برآمد و خدای را ثنا گفت آن گاه خداوند ذوالجلال بی‌واسطه ندا کرد که: ای جبرئیل و ای میکائیل شما دو گواه باشید که من فاطمه زهرا‌علیها‌السلام را به زنی به علی مرتضی‌دادم.» [۵] چون فرشته این بشارت را به حبیب خدا داد آن حضرت مهاجر و انصار را خواندند و روی به علی‌علیه‌السلام کردند و فرمودند: «یا علی چنین حکمی در آسمان رفت اکنون من فاطمه‌علیها‌السلام دخترم را به چهارصد [۶] درم کاوین به زنی به تو دادم.» [۷].

[۱] محمدباقر مجلسی، همان کتاب، ج ۴۳، ص ۱۴۵.

[۲] الخزاعی النیشابوری، همان کتاب، ج ۱۴، ص ۲۴۳.

[۳] ابوالفضل رشیدالدین میبیدی، همان کتاب، ج ۷، ص ۵۰.

[۴] الخزاعی النیشابوری، همان کتاب، ج ۱۴، ص ۲۷۵.

[۵] ابوالفضل رشیدالدین میبیدی، همان کتاب، ج ۷، ص ۵۰.

[۶] محمد باقر مجلسی، بحارالانوار، چاپ دوم، المكتبة الاسلامیه، ۱۳۶۲، ج ۴۳، ص ۱۰۵. در این حدیث مهر حضرت فاطمه‌علیها‌السلام پانصد درهم آمده است: «... مهر جدته فاطمه و هو خمس مائه درهم جیاد».

[۷] رشیدالدین فضل‌الله، همان کتاب، ج ۷، ص ۵۱.

حضرت فاطمه زهرا سیده النساء العالمین

حضرت زهراى مرضیه در خانه نبوت و مرکز وحی تربیت شد پدری چون پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، همسری چون علی مرتضی، و فرزندانى چون حسنین داشت. روزی زنان قریش با همسران رسول صلی الله علیه و آله از حسب و نسب خویش و مفاخرت قوم خود سخن می گفتند. چون فاطمه علیها السلام وارد جمع شد همه ساکت شدند یکی از ایشان گفت: «چرا حدیث رها کردی؟ گفتند: برای آن که در پیش او حدیث حسب و نسب کردن محال باشد، دیگری گفت: ما بالکم یا بنی هاشم... چیست ای بنی هاشم که همه سیادت جمع کردی خود را و گوی سیادت از همه عالم بر بودی، اما پدرت سید ولد آدم است. و اما تو سیده زنان جهانی. اما شوهرت سید عرب است و اما فرزندان سیدان جوانان بهشتند و اما مت حمزه سید شهیدان است.» [۱] بدین جهت پاره‌ای از مفسران آیه «نسبا و صهرا» را در شان حضرت علی علیه السلام دانسته‌اند که امیرالمؤمنین جامع سبب و نسب بود «و هیچ کس را از صحابه این هر دو بیک جای نبود.» [۲].

[۱] الخزاعی النیشابوری، همان کتاب، ج ۵، ص ۴۰۰.

[۲] همان، ج ۱۴، ص ۲۴۳.

حضرت محمد و فاطمه

از سخنان و شیوه رفتار پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله با فاطمه زهراى مرضیه علیها السلام پی می‌بریم که علاوه بر محبت فطری پدر و فرزندی، ملکات انسانی و فضایل معنوی، دینداری و پارسایی ام‌الائم حضرت

فاطمه علیها السلام موجب اصلی جلالت و عظمت قدر آن بزرگوار نزد پدر بوده است. محدثان و مفسران قرآن در باب عظمت کفو ولایت و مصداق روشن: «انا اعطیناک الکوثر». روایات متعددی نقل کرده‌اند که در این جا به ذکر چند نمونه از تفسیر روض الجنان (ابوالفتوح رازی) و تفسیر کشف الاسرار میبیدی اکتفا می‌شود.

حضرت فاطمه مادر امامان

در خبر است که رسول شبی به نزدیک خدیجه علیها السلام بود و او سخن می‌گفت: رسول گفت: یا خدیجه من تکلمین؟ با کی سخن می‌گویی؟ گفت: ای رسول الله با این جنین که در شکم دارم. رسول گفت: بشارت باد تو را که جبرئیل مرا بشارت داد که مادینه است و مادر امامان است.»

خانه فاطمه

اتاقی گلین و کوچک با معنویتی بی‌کرانه است که تجلیگاه نور الهی و مصداق بارز آیت قرآنی «فی بیوت اذن الله» است. «یک روز رسول -علیه السلام- این آیت می‌خواند مردی برخاست و گفت: این خانه‌ها کدام است؟ گفت: بیوت الانبیاء، خانه‌های پیغامبران است. ابوبکر برخاست و گفت: یا رسول الله خانه فاطمه و علی از این جمله هست؟ گفت: هو من افاضلها، خانه ایشان فاضلترین خانه‌های ایشان است.» [۱].

[۱] همان، ج ۱۴، ص ۱۵۲.

محبت حضرت محمد و اطاعت فاطمه

علاقه و احترامی که رسول الله نسبت به فاطمه علیهاالسلام اظهار می داشتند در تاریخ رابطه پدر و فرزندی بی نظیر

است. از جمله عادت های پیامبر اکرم چنان بود که در ابتدا و بازگشت از سفر به دیدار فاطمه علیهاالسلام

می رفتند، روزی پیامبر اکرم به دیدار فاطمه علیهاالسلام رفتند و آن روز بر در سرای گلیمی خیبری آویخته بود،

چون آن را دیدند، بازگشتند، فاطمه علیهاالسلام بر خاست و به حجره رسول آمد و از سبب پرسید؟ حضرت

فرمودند: «یا فاطمه من بر عادت آن جا آمدم و لکن در سرای تو بر رسم جباران دیدم پرده فرو گذاشته بازگشتم

[فاطمه علیهاالسلام] برفت پرده از در سرای دور کرد.» [۱].

[۱] همان، ج ۱۷، ص ۲۶۵.

فاطمه و سجود پیامبر

در ابتدای دعوت پیامبر اکرم به اسلام کفار دندان مبارک حضرت را شکستند و خاک و پلییدی بر او می ریختند و

حضرتش را ساحر و کاهن و مجنون می خواندند. در تفسیر آیه مبارکه «ان الذین یؤذون الله ورسوله». (سوره

احزاب / ۵۷) از قول عبدالله مسعود نقل شده است که گفت: «دیدم رسول خدا را در مسجدالحرام سر به سجود

نهاده که کافری شکنجه شتر میان دو کتف وی فرو گذاشت رسول سر از زمین برنداشت تا آن گه که فاطمه

زهر اعلیهاالسلام بیامد و آن از کتف وی بینداخت.» [۱].

[۱] ابوالفضل رشیدالدین، همان کتاب، ج ۸، ص ۸۷.

فاطمه زهرا و اندوه پیامبر اکرم

آن روز که جبرئیل آیه «ان جهنم لموعدهم اجمعین» (سوره حجر / ۴۳) را آورد حضرت اندوهناک شدند و بسیار گریستند و هیچ کس از صحابه زهره نداشت که از سر آن تآثر شدید جویا شود. عبدالرحمن عوف می‌دانست که رسول خدا به دیدار فاطمه آسایش می‌یابد از حضرت فاطمه درخواست نمود تا از پیامبر اکرم سبب این اندوه بزرگ را بپرسد. پیامبر در جواب به فاطمه علیهاالسلام فرمودند: چه پرسی از آنچه وهم و فهم هیچ کس بدان نرسد؟ چون حضرت اشاره‌ای به ابواب جهنم و چگونگی درکات دوزخ کردند «فاطمه علیهاالسلام بیفتاد و بیهوش شد چون به هوش باز آمد گفت: «الویل الویل لمن دخل النار» [۱].

[۱] همان، ج ۵، ص ۳۳۰.

دوستی فاطمه

چون قریش پیمان حدیبیه را شکستند ابوسفیان را برای عذرخواهی نزد پیامبر فرستادند. او خواست از علاقه پیامبر به حضرت فاطمه به نفع خود سود جوید این بود که به در خانه فاطمه علیهاالسلام رفت و ماجرا را گفت، آن حضرت به او گفتند: «این کار بزرگتر از آن است که حدیث زنان در آن گنجد» [۱].

فاطمه و نوازش یتیم

مفسران قرآن کریم آیه «ویسئلونک عن الیتامی» (سوره بقره / ۵۵) را تاکید می‌کنند که «اصلاح کار و مال» [۱] و نیکی به یتیمان دانسته‌اند. «روزی مهتر عالم یتیمی را دیدند که کودکان او را سرزنش می‌کنند و او می‌گرید و در خاک می‌غلتد، چون حضرت سبب درماندگی او را پرسیدند. گفت: پدرم روز احد کشته شد، خواهرم فرمان یافت و مادرم شوهر کرد و مرا براند حضرت رسول گفتند: ای غلام اندوه مدار من که محمدم پدر توام و فاطمه خواهر تو و عایشه مادر تو... آن گاه مصطفی دست وی گرفت و به خانه فاطمه برد و گفت: یا فاطمه علیهاالسلام این فرزند ماست و برادر تو، فاطمه علیهاالسلام برخاست و او را بنواخت خرما پیش وی بنهاد...» [۲].

[۱] ابوالمحاسن الحسین بن الحسن الجرجانی، تفسیر گازر جلاء الاذهان و جلاء الاحزان، به تصحیح

میرجلال الدین حسینی ارموی، تهران، ناشر: مهر آیین، ۱۳۷۸، ج ۱، ص ۲۷۷.

[۲] ابوالفضل رشیدالدین، همان کتاب، ج ۱، ص ۵۹۵.

حجاب حضرت زهرا

پوشیدگی زن از دید نامحرم یک فرمان قرآنی است. در گذشته برای بیان این مفهوم خصوصا در فقه واژه «ستر»

[۱] را به کار می‌بردند. سعدی شاعر خوش‌سخن هم در معرفی زن پارسا چنین گفته است:

«چو مستور باشد زن و خوبروی

به دیدار او در بهشت است شوی» [۲].

و در تفسیر هم‌چنین می‌خوانیم:

«در خبر است که روزی رسول در حجره فاطمه -علیهاالسلام- بود. مردی نابینای مادرزاد در بزد. رسول گفت:

در آی، او در آمد فاطمه علیهاالسلام برخاست و در خانه رفت و تا او بنرفت از خانه بیرون نیامد. رسول بر سبیل

امتحان گفت: یا فاطمه چرا از او پنهان شدی و او چیزی نبیند؟ گفت: یا رسول‌الله اگر مرا نبیند، من او را بینم.

الیس الله تعالی قال: «وقل للمؤمنات یغضضن من ابصارهن ویحفظن فروجهن». رسول -علیه‌السلام- گفت:

الحمد لله ارانی فی اهل بیتی ما سرنی؛ سپاس آن خدای را که با من نمود در اهل‌البیت من آنچه مرا خرم بکرد.»

[۳].

[۱] شهید مرتضی مطهری، مساله حجاب، نشریه انجمن اسلامی پزشکان، تهران، ۱۳۴۸، ص ۷۳.

[۲] مصلح‌الدین سعدی شیرازی، کلیات سعدی، به اهتمام محمدعلی فروغی، انتشارات امیرکبیر، تهران، چاپ

اول، ۱۳۲۰، ص ۳۵۵.

[۳] الخزاعی النیشابوری، همان کتاب، ج ۱۴، ص ۱۲۴.

حضرت و فاطمه

بزرگان علم و عالمان دین در شناخت‌شانی از شوون حضرت علی‌علیه‌السلام و فاطمه زهرا علیهما‌السلام در مانده‌اند. ما از طریق روایاتی چون: «احب النساء الی رسول الله فاطمة و من الرجال علی‌علیه‌السلام» و «... فمن عرف فاطمة حق معرفتها فقد ادرك ليلة القدر و انما سميت فاطمة لان الخلق فطموا عن معرفتها» [۱] گوشه‌ای از عظمت این دو عزیز را باز می‌نماییم و از میان انبوه روایات تنها به ذکر چند روایت از تفسیر روض‌الجنان و کشف‌الاسرار اکتفا می‌نماییم.

[۱] محمد باقر مجلسی، همان کتاب، ج ۴۳، ص ۳۸ و ۶۵.

یاری و پرستاری فاطمه

در جنگ احد که رسول اکرم و حضرت علی‌علیه‌السلام جراحاتی برداشتند حضرت فاطمه علیها‌السلام چهره مبارک پدر و روی نازنین همسر را شست. در همین غزوه شجاعت و فداکاری علی‌علیه‌السلام تا آنجا جلوه نمود که جبرئیل از آسمان آواز داد: «لاسیف الا ذوالفقار ولافتی الا علی» پس از جنگ آن تیغ را به فاطمه علیها‌السلام داد و گفت: «بستان این شمشیر را که امروز با من وفا کرد.» [۱].

یاری و پرستاری فاطمه

در جنگ احد که رسول اکرم و حضرت علی علیه السلام جراحاتی برداشتند حضرت فاطمه علیها السلام چهره مبارک پدر و روی نازنین همسر را شست. در همین غزوه شجاعت و فداکاری علی علیه السلام تا آنجا جلوه نمود که جبرئیل از آسمان آواز داد: «لاسیف الا ذوالفقار ولافتی الا علی» پس از جنگ آن تیغ را به فاطمه علیها السلام داد و گفت: «بستان این شمشیر را که امروز با من وفا کرد.» [۱].

[۱] الخزاعی النیشابوری، همان کتاب، ج ۵، ص ۴۳.

دعای حضرت محمد

پیامبر اکرم در پاسخ به طعنه زنان قریش که به حضرت زهرا علیها السلام گفته بودند: پدرت تو را به مردی درویش داده است چنین فرمودند: «بدان که این زنان که این گفتند نه بر طریق شفقت گفتند. من تو را به مردی دادم که «اقدمهم سلما و اکثرهم علما واعظمهم حلما» به اسلام از همه بیشتر است و به علم از همه بیشتر و به حلم از همه عظیمتر. آن که دعا کرد ایشان را و گفت: بار خدایا جمع ایشان مجتمع دار و دلهاشان به هم آر و فرزندان ایشان را وارثان بهشت نعیم کن.» [۱].

[۱] همان، ج ۱۴، ص ۲۷۳.

شبه‌ای از فضایل حضرت علی و فاطمه

در وجود مبارک حضرت فاطمه فضایل بیشماری جمع است و زندگانی آن بانوی دوسرای در همه ابعاد نمونه است.

از جمله پایداری آن اسوه کامل در تنگدستی و هجوم فقر مادی است؛ آورده‌اند:

«یک روز امیرالمؤمنین -علیه‌السلام- در حجره فاطمه شد او را یافت که حسن و حسین را می‌خوابانید و ایشان

نمی‌خفتند از گرسنگی، فاطمه گفت: یابن عم رسول‌الله! بنگر تا چیزی‌کی به دست آری برای این کودکان که از

گرسنگی بنمی‌خسبند و سه روز است تا طعام نخورده‌اند؟

امیرالمؤمنین از خانه به در آمد و بنزدیک عبدالرحمن عوف شد و او را گفت: دیناری زر به قرض مرا ده.

عبدالرحمن دست در کیسه کرد و دیناری از آن برداشت و به امیرالمؤمنین داد او بستند. امیرالمؤمنین به بازار آمد

تا چیزی بخرد مقدار را بر سر راه دید از حالش جو یا شد، دیناری که به قرض گرفته بود به او داد و گفت: تو

اولیتری که تو چهار روز است که چیز نیافته‌ای و ما سه روز. مقدار آن بستند و برفت، امیرالمؤمنین به مسجد

رسول آمد. در شان او و این قصه، آیت آمده بود که: «ویؤثرون علی انفسهم ولو کان بهم خصاصة و...» (حشر ۹/)

[۱].

[۱] همان، ج ۴، ص ۴۵ و ۴۶.

پیوستن دو دریا

بعضی از اهل اشارت در تفسیر: مرج البحرين يلتقيان (سوره الرحمن / ۱۹) نوشته‌اند مقصود از بحرین،

فاطمه‌علیه‌السلام و علی‌علیه‌السلام است. و بینهما برزخ (محمدصلی الله علیه وآله) «یخرج منهما اللؤلؤ

والمرجان،» الحسن والحسین علیهماالسلام است.

و نیز گفته‌اند: از تخصیصات و تشریفات آدمی یکی آن است که در نهاد وی دو بحر آفریده‌اند یکی بحر سر، دیگر

بحر دل، این اشاره است به آیه مرج البحرين و بحرین این جا خوف و رجاست عامه مسلمانان را و بحر قبض و بسط

خواص مؤمنان را و بحر هیبت و انس انبیاء و صدیقان را. [۱]

[۱] ابوالفضل رشیدالدین، همان کتاب، ج ۹، ص ۴۱۲، ۴۲۱.

حضرت فاطمه خاتون قیامت

میبیدی در تفسیر آیه شریفه: «انما ولیکم الله و رسوله» (سوره مائده / ۵۵) با استناد به حدیث: «من کنت مولاه

فعلی مولاه» ولایت دین را اجل ولایات می‌داند و در فضیلت علی‌علیه‌السلام چنین می‌نویسد: «علی مرتضی ابن

عم مصطفی شوهر خاتون قیامت فاطمه زهرا علیهاالسلام که خلافت را حارس بود و اولیاء را صدر و بدر بود...» [۱].

در تفسیر کشف‌الاسرار علاوه بر آنچه گذشت نام و یاد حضرت فاطمه‌علیه‌السلام مکرر [۲] آمده است، برای

کوتاهی سخن به ذکر پاره‌ای بسنده شده است.

تاکید احادیث و هم‌آوازی علمای اهل سنت با شیعیان در دوستی اهل بیت موجب پیدایش اشعاری در مدح حبیبه

خدا حضرت فاطمه زهرا علیها السلام شده است که گزیده ای از آن اشعار را می توان در کتاب مناقب فاطمی [۳]

مشاهده نمود، البته انعکاس انوار ولایت از مشکوه وجود حضرت زهرا علیها السلام در لابه لای دیوان شاعران

نیک نهاد ما به چشم می خورد. از آن شمار است شعر عطار نیشابوری که در آن ماجرای بیان احوال

فاطمه علیها السلام به رسول اکرم و تعلیم تسبیح نماز به صدیقه کبری آمده است پاره ای از آن ابیات چنین است:

«فاطمه خاتون جنت ناگهی پیش سید رفت در خلوتگهی گفت کرد از آس دستم آبله یک کنیزک از تو می خواهم

صله تا مرا از آس رنجی کم رسد تا کی ام از آس چندین غم رسد؟ آس گردونم چو یک ارزن بود آس کردن خود

چه کار من بود وی عجب در پیش صدر روزگار بود آن ساعت غنیمت بی شمار دست بگشاد و ببخشید آن همه هیچ

نگذاشت از برای فاطمه یک دعاش آموخت زیبا و عزیز گفت این بهتر تو را ز آن جمله چیز انس حضرت

جانفزایت بس بود تا که تو هستی خدایت بس بود» [۴].

در تعلیم تسبیح حضرت فاطمه زهرا علیها السلام نوشته اند: پس از مراسم باشکوه شب ازدواج آن حضرت که

همسران پیامبر و زنان مهاجر و انصار همه به خانه های خود برگشتند فقط اسماء نزد آن حضرت ماند، چون

حضرت فاطمه از خدمت چندین روزه اسماء شرمگین بود تقاضای خادمه ای کرد، پیامبر فرمود: خادمه ای خواهی یا

چیزی که از خادمه بهتر باشد؟ گفت: و آن چیست یا رسول الله؟ گفت: آن که به عقب هر نماز سی و چهار بار تکبیر

کنی و سی و سه بار تسبیح و سی و سه بار تحمید این بر زبان صد است و در ترازو هزار یا فاطمه هیچ کس نباشد که

هر بامداد و شبنگاه این تسبیح بکند و الا خدای تعالی او را مهمات دنیایی و آخرتی کفایت کند.» [۵].

آنچه برای ما پس از سپری شدن قرنهای شایان توجه می باشد این است که رسول اکرم صلی الله علیه و آله بجای

بخشش خادمه تسبیحی تعلیم فرزندش نمود که فیض آن جاودانه است چنان که هم اکنون، امت اسلام تسبیح

حضرت زهرا علیها السلام را بعد از هر نماز می خوانند و نام آن دخت پارسا و انسیه حورا تا آفتاب می درخشد و مسلمانی نماز گزارد برجاست و از برکات آن تسبیح و تحمید روح مقدسش بهره مند می گردد. زندگانی کوتاه حضرت فاطمه زهرا علیها السلام نمودار نورانی صفات حسنه است انعکاس احادیث نبوی و سخنان ائمه هدی در تفسیر روض الجنان و کشف الاسرار نمایانگر گوشه ای از فضایل زهرای مرضیه است و این سخن درست است که بزرگان علم و ادب و عرفان و کلام... از بیان شانی از شوون این گوهر تابناک و اسوه راستین اسلام ناتوانند و در این مقام ابیات زیر بیان حال همگان است که گفت:

«وصف تو بگذشت از قدر عقول عقل در شرح شما شد بوالفضول گرچه عاجز آمد این عقل از بیان عاجزانه جنبشی باید در آن» [۶].

[۱] همان، ج ۳، ص ۱۵۰.

[۲] محمد جواد شریعت، فهرست کشف الاسرار، ناشر: امیرکبیر، تهران، ۱۳۶۳، ص ۹۵۵.

[۳] احمد احمدی بیرجندی، مناقب فاطمی در شعر فارسی، بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۶۹.

[۴] فریدالدین عطار نیشابوری، مصیبت نامه، به اهتمام نورانی وصال، ناشر کتابفروشی زوار، تهران، ۱۳۶۴، ص ۴۱.

[۵] الخزاعی النیشابوری، همان کتاب، ج ۱۴، ص ۲۷۴.

[۶] جلال الدین محمد مولوی، مثنوی به تصحیح رینولد نیکلسون، به اهتمام نصرالله پورجوادی، انتشارات

امیرکبیر، تهران، ۱۳۶۳، ج ۳، ص ۳.

۲۳- سایت تخصصی حضرت فاطمه سلام الله علیها - گروه فرهنگی محدثه

www.mohaddaseh.ir

info@mohaddaseh.ir

mohaddaseh@gmail.com

